

FAKTA OG FIKTION

Et teoretisk-analytisk forløb på B-niveau v/Michael Møller

Dette forløb kommer med forslag og idéer til, hvordan man kan tilrettelægge undervisningen i mediefag i et overordnet emne om fakta og fiktion på B-niveau. Forløbet vil indeholde eksempler på film, dokumentarer og serieformater, der alle danner hybrider mellem fakta- og fiktionsformatet. Forløbet vil desuden inddrage overvejelse om distribution på digitale platforme, og indeholde mediefagligt formidlende elevproduktioner.

Indholdsfortegnelse

FORLØBSBESKRIVELSE	2
MATERIALER	2
FORLØBSMETRO	3
FORSLAG TIL VIDERE ARBEJDE MED FAKTA OG FIKTION	11

FORLØBSBESKRIVELSE

Med den nye gymnasiereform, der trådte i kraft fra august 2017, er der kommet nye læreplaner. Det betyder ændringer i læreplanen for mediefag på B-niveau.

Formålet med indeværende forløb er, at eleverne bliver i stand til at opfylde læreplanens krav om, at:

- Eleverne skal kunne redegøre for, hvad der karakteriserer fakta, fiktion og blandinger mellem disse former.
- Det forventes, at eleverne kan skelne mellem fakta- og fiktionsproduktioner og kan redegøre for gennemæssige karakteristika og modtagerkontrakter inden for hhv. fiktion og fakta [...] og moderne produktioner, [der] netop er kendetegnet ved at lege med og bryde grænserne mellem fakta og fiktion.
- Eleverne kan redegøre for distributionskanal, [...] og begrunde og diskutere forholdet mellem produktionens form og indhold, genre, kommunikationssituation og distributionskanal.

MATERIALER

Primært materiale:

NIKOLINE *Folk er dumme* (2017)

Jesper Jørgil *De lutrede* (2002)

Lars von Triers *Idioterne* (1998) / Thomas Vinterberg *Festen* (1998)

Peter Jackson *Forgotten Silver* (1995)

Laurits Munch-Petersen *Skyggen af en helt* (2015)

DR3 *Gina Jaqueline – en sugardaters fortælling* (2017)

Annika Berg *Team Hurricane* (2017)

Martin Skovbjerg *Fastland* (2017)

Julie Andem (NRK) *Skam* (2015-2017)

Dan Loffredo (DR Ultra) *Klassen* (2016-)

Sekundært materiale:

Mette Wolfhagen Linnebjerg og Michael Højer (red.): *Det nye mediefag* (2017):
<https://www.emu.dk/modul/det-nye-mediefag-et-inspirationsmateriale>

Mimi Olsen og Hans Oluf Skou (red.) *Levende billeder* (2007)

Dorte Granild og Mette Wolfhagen Linnebjerg *Dox (forløb i medier)* (2016)

Læreplanen til Mediefag B: <https://www.uvm.dk/-/media/filer/uvm/gym-laereplaner-2017/stx/mediefag-b-stx-august-2017.pdf?la=da>
www.filmcentralen.dk

FORLØBSMETRO

Forløbet i *Fakta og fiktion* er planlagt til at indeholde 20 moduler/lektioner, hver af en times varighed. Afslutningsvist præsenteres ganske kort et videre (eller alternativt) arbejde med dokumentaristen Joshua Oppenheimer.

Overblik: Fakta og fiktion - tematiske nedslag, faglige tilgange og timeoversigt	
Introduktion til fakta og fiktion	1 time(r)
<i>De lutrede og Idioterne</i> (dogmefilm)	5 -
<i>Forgotten Silver</i> (mockumentary)	2 -
<i>Skyggen af en helt</i> (manipulation i dokumentarer)	3 -
<i>Gina Jaqueline</i> (mediefagligt formidlende produktion)	3 -
<i>Fastland, Skam og Klassen</i> (serier - distribution på digitale platforme)	3 -
<i>Team Hurricane</i> (film - distribution på digitale platforme)	3 -
	i alt
	20 timer

Forslag til videre arbejde	
Joshua Oppenheimer <i>The Act of Killing</i> (2012)	

Time 1: Introduktion til fakta og fiktion

Lektie: Læs side 18-26 om autenticitetsmarkører i *Dox (forløb om medier)*

I timen: Timen indledes med en snak om:

- Hyppige autenticitetsmarkører
- Etik og manipulation
- Genre, fakta, fiktion

Nedenstående noter og tabel angiver centrale pointer om fakta, fiktion og blandingsformer.

Tag eventuelt udgangspunkt i disse, og diskuter forhold ved fakta og fiktion.

Genreforventninger:

Genre: Forforståelse - hvordan skal man forstå og fortolke det man ser, hører og læser?

Modtagen og afsenderen laver en kontrakt mht. hvordan teksten skal forstås.

Fakta:

Personer, begivenheder og forhold er forpligtiget på virkeligheden.

Fakta bygger på faktuelle oplysninger, der kan efterkontrolleres for deres rigtighed.

Fakta-kodernes relation til virkeligheden = "virkelighed"

Fiktion:

Fiktion er opdigtet. Hverken personer og begivenheder har rod i virkeligheden.

Fiktion forholder sig frit til virkeligheden.

Fiktion-kodernes relation til virkeligheden = "fantasi"

	Fakta	Blandingsformer	Fiktion
Relation til virkeligheden	Forpligtiget på virkeligheden	Leger med forholdet til virkeligheden	Frit forhold til virkeligheden
Kontraktforhold mellem afsender og modtager	Faktakontrakt: Medieteksten skal opfattes og forstås som fakta	Bryder med de klassiske kontrakter og udfordrer modtagerens oplevelse af, hvordan medieteksten skal opfattes og forstås	Fiktionskontrakt: Medieteksten skal opfattes og forstås som fiktion
Koder / stil	Autentiske personer, autentisk miljø, neutral, saglig og upåfaldende stil, henviser gerne til arbejds- og produktionsforhold	Blander fakta- og fiktionskoder	Skuespillere, scene og kulisser, kunstnerisk bearbejder og subjektiv stil, henviser ikke til arbejds- og produktionsprocessen

HUSK: Faktaprogrammer/-tekster er også blev udvalgt og bearbejdet! De er blevet tilrettelagt i forløb, iscenesat og formidlet med mediets særlige virkemidler – skrift, ord, billeder, lyde. Det gør, at man må stille spørgsmålstegn ved betegnelsen "objektivitet".

Flertallet er dumme

Omsæt begreber om genre, fakta/fiktion og autenticitetsmarkører til praktisk analyse:

Se Nikoline *Flertallet er dumme* (2017). <https://www.youtube.com/watch?v=53nfQyDv78>

- Hvilke autenticitetsmarkører optræder i musikvideoen?
- Hvad er etisk problematisk ved blandingen af fakta og fiktion i forbindelse med musikvideoen?
- Brug evt. 5 minutter på at søge på internettet, og find debatterende synspunkter om musikvideoen. Hvad beskyldes den for? Og hvordan forsvarer NIKOLINE sig?
- Leg djævlens advokat og diskuter for og imod, hvorvidt I er enige med de forskellige debattørers synspunkter ift. musikvideoens etiske aspekt. Inddrag gerne jeres forforståelse af genren "musikvideo" i diskussionen.

Time 2-6: Dogmefilm

Time 2:

Find "dogmereglene" ved at slå op på internettet.

Gennemgå enkeltvis reglerne, hvor I diskuterer deres praktiske betydning for filmenes form og stil.

Se Jesper Jargils *De lutrede* (2002), der på glimrende vis introducerer til dogmereglene.

Det I ikke når at se er lektie til næste gang. Se på <http://filmcentralen.dk/gymnasiet/film/de-lutrede>

Time 3:

- Opstil væsentlige synspunkter og påstande fra *De Lutrede* på tavlen
- Diskuter disse, og vurder dogmereglerne effekt
- Find andre filmmanifeste igennem filmhistorien
- Hvad er forskelle og ligheder mellem deres opståen, form og stil
- Hvad synes I om at opstille regler for at lave film? Begrund, og vurder hvorfor dogmerne ofte kun efterleves og er relevante i et par år.

Time 4-5:

Se Lars von Triers *Idioterne* (1998) - 117 minutter.

Eleverne skal under screeningen tage notater om:

- Brugen af autenticitetsmarkører ift. fakta/fiktion.
- Passager, hvor konsekvenser af dogmereglerne har betydning for filmenes form og stil

Time 6:

Gennemgå filmens udtryk ift. fakta og fiktion:

- Diskutere og vurdere autenticitetsmarkører. Hvordan hænger disse sammen med scenens produktionsvilkår ift. dogmereglerne?
- I hvilke scener giver dogmereglerne en særlig effekt på filmoplevelsen, og hvorfor?
- Brydes dogmereglerne undervejs? Hvis "ja": hvor, og hvorfor er reglerne blev overtrådt i den konkrete sammenhæng?
- Diskuter, hvordan autenticitetsmarkørerne og blandingen af fakta og fiktion påvirker filmoplevelsen. Kunne filmen have været lavet med samme effekt på med mere "traditionelle" produktionsvilkår? Begrund forskelle og virkninger.

Arbejd videre: Se Lars von Trier & Jørgen Leths *De fem benspænd* (2003), og vurder med udgangspunkt i en næranalyse centrale passager af oplevelsesdimensionen i forbindelse med filmens blanding af fakta og fiktion. Arbejdet med *De fem benspænd* giver eleverne en glimrende indsigt i praktisk filmproduktion (*behind the scenes*), og demonstrerer hvordan formative benspænd kan være stimulerende for den kreative proces. Denne viden bør bruges aktivt ift. deres egen produktion.

Gå evt. auteurvejen, og inddrag andre film af Lars von Trier, jf.

http://filmcentralen.dk/gymnasiet/soeg?field_section=291&sword=lars+von+trier&search_api_views_fulltext=lars+von+trier&type=All

Tag evt. på Brandts i Odense og se udstillingen "Det gode med det onde", der udstilles indtil 29. juli 2018: <https://brandts.dk/udstilling/lars-von-trier-2/>

Time 7-8: Forgotten Silver

Peter Jackson *Forgotten Silver* (1995) - 53 minutter

OBS!! Før, under – og så længe som muligt – bagefter: forsøg at holde det hemmeligt for eleverne, at filmen er en *mockumentary*. Det kan give nogle ret sjove – og fagligt særdeles givende – diskussioner!

Time 7:

Se Peter Jackson *Forgotten Silver* (1995).

Under screeningen noterer eleverne undervejs:

- En kronologisk oversigt over (film)historiske begivenheder som filmens aktivt inddrager i handlingen.
- Opstil lister over filmens brug af autenticitetsmarkører ift. fakta og fiktion.

Time 8:

Saml op på elevernes lister over (film)historiske begivenheder og brugen af autenticitetsmarkører

- Diskuter og vurder, hvorfor er "dokumentaren" er overbevisende?

Time 9-11: Skyggen af en helt

Laurits Munch-Petersen *Skyggen af en helt* (2015) - 80 minutter

En familiehistorie om at se fortiden i øjnene. Han forlod sin gravide kone og lille datter uden at sige farvel. Fire måneder senere blev han skudt, kun 26 år gammel. Digteren Gustaf Munch-Petersens død i Den Spanske Borgerkrig splittede familien ad i tre generationer. I dag, 75 år efter, forsøger hans barnebarn, filminstruktøren Laurits Munch-Petersen, at opklare mysteriet og samle familien igen ved at gå i sin berømte morfars fodspor. Men hvor begynder man? (fra Filmcentralen)

Time 9-10:

Se filmen *Skyggen af en helt* her: <http://filmcentralen.dk/gymnasiet/film/skyggen-af-en-helt-0>

Imens eleverne ser filmen noterer de undervejs:

- De særlige passager med interessante autenticitetsmarkører samt brugen af filmiske virkemidler, hvor disse er medbestemmende for vores oplevelse af de respektive scener.

Efter filmen: Med udgangspunkt i de passager som eleverne har fundet frem til -

- Diskuter dokumentarens brug af autenticitetsmarkører og filmiske virkemidler, og vurder deres effekt.

Gense evt. indledningen (0:00-5:21 – indtil titelskilt) af dokumentaren. Er der eksempler fra indledningen, hvor det kan ses, at dokumentarfilmen er manipuleret? Diskuter "hvad, hvordan og hvorfor" det er gjort. Hvilken effekt har fremstillingen på vores oplevelse af hovedpersonens/instruktørens projekt?

Time 11:

Lektie: Eleverne skal -

- Læse "Den gode dokumentarfilm er manipuleret" fra Information - og finde centrale synspunkter i artiklen: <https://www.information.dk/kultur/2011/11/gode-dokumentarfilm-manipuleret>
- Læse "Urent trav i Gustav Munch-Petersen-dokumentar" fra Information - og finde centrale synspunkter i artiklen: <https://www.information.dk/kultur/2015/06/urent-trav-gustaf-munch-petersen-dokumentar>. De skal desuden læse kommentarsporet: Hvad diskuteres i brugerens indlæg?

I timen: Saml op på synspunkter fra de to artikler. Diskuter dem på klassen

Arbejd efterfølgende videre ved at:

- Finde konkrete passager fra dokumentaren, hvor instruktøren Laurtits Munch-Petersen har manipuleret med fremstillingen. Hvilken betydning har det for oplevelsen af dokumentaren?
- Diskutere de etiske problemstillinger ift. at manipulere med en fremstilling, der foregiver at fremstille virkeligheden. Hvordan kan det problematiseres og/eller retfærdiggøres? Inddrag jeres viden om autenticitetsmarkører, fakta/fiktion og etik.

Time 12-14: Mediefagligt formidlende produktion

Time 12:

Lektie: Eleverne skal have set første afsnit af *Gina Jaqueline – en sugardaters fortælling* (DR TV)

Lav en eksemplarisk gennemgang afsnittet, så klassen ved hvordan sådan én ser ud. Gennemgangen kan evt. indeholde en scene- og sekvensinddeling af afsnittet, der anskueliggør brugen af filmiske virkemidler og ikke mindst brugen af autenticitetsmarkører. Udvis næranalytisk praksis og inddrag gerne screendumps.

Time 13:

Lektie: Eleverne skal have udvalgt en dokumentar fra enten DR TV, TV2-play eller en anden valgfri platform eller streamingtjeneste.

De ubeslutsomme kan evt. vælge en af de gode, nye dokumentarserier fra 2017:

I forreste række (DR TV)

Min mor er blå (DR TV)

Tykke Ida (DR TV)

Eller en de kan vælge én af de ældre, men (stadig) gode og relevante dokumentarserier:

Operation X (TV2)

Danmark ifølge Bubber (TV2)

Eleverne skal parvis gå sammen og producere et videoessay (eksempelvis via Screencast-O-Matic), der skal indeholde:

- En næranalyse af et max 2 minutters uddrag fra dokumentaren. Næranalysen skal bestå af iagttagelser og analyser ("hvad, hvordan og hvorfor") af brugen af autenticitetsmarkører, dokumentarter og filmiske virkemidler.
- En vurdering og anmeldelse af den valgte dokumentar. (OBS: eleverne kan med fordel have set et afsnit af Filmselskabet (DR K / DR TV), for at få genrekendskab til faglige vurderinger og anmeldelser af film og dokumentarer).

Hvis de ikke bliver færdige (det gør de nok ikke), så er færdiggørelse af videoessayet lektie til næste gang.

Time 14:

Udvælg et passende antal videoessays som vises på klassen.

- Giv konstruktiv feedback på videoessays
- Evaluerer afslutningsvist elevernes proces og slutprodukt ved formidling med videoessays

Time 15-17: Distribution på digitale platforme

Time 15: *Fastland*

Martin Skovbjerg *Fastland – natten glemmer intet* (2017)

FASTLAND er en ny serie fra Alkoholpartnerskabet. *FASTLAND* er en oplysningskampagne, som har til formål at få unge til at tænke over konsekvenserne og tage stilling til indtagelse af alkohol. (Tekst fra *Fastland* YouTube-kanal)

Lektie:

- Læs Morten Winthers Bülow "Mediehistoriske hovedlinjer og nutidens mediebillede" fra *Det nye Mediefag*. Noter centrale pointer undervejs
- Se (som minimum) de to første episoder fra miniserien *Fastland* på seriens YouTube-kanal: <https://www.youtube.com/channel/UC36USuYtKfYwsUhD4FR7IIA/featured>

I timen:

- Skriv og kommenter på centrale pointer fra "Mediehistoriske hovedlinjer og nutidens mediebillede" på tavlen, eller præsenter via powerpoint. Alternativt: klip de centrale begreber fra side 19 ud, og lad eleverne en efter en trække en seddel, som de efterfølgende skal forklare for klassen.
- Overfør centrale pointer fra Bülow's artiklen til *Fastland*. Kom bl.a. ind på:
  - Hvad *Fastlands* distributionsplatform betyder for seriens form, stil og indhold? Kom med eksempler, hvor platformen påvirker form og stil.
  - Hvilke autenticitetsmarkører og filmiske virkemidler serien gør brug af? Hvad er effekten?
  - Hvorvidt kommunikationen og platformvalget er vellykket ift. målgruppen.
- Hvad er Alkoholpartnerskabets formål med *Fastland*? Diskuter om kommunikationen er vellykket.

Perspektiver: Se nogle af brugernes egne uploads på YouTube-kanalen.

- Hvad kendetegner brugernes egne uploads ift. form, stil og indhold?
- Sammenlign *Fastlands* form, stil og indhold med brugernes egne uploads. Hvad er forskellen, og hvad er lighederne? Vurder baggrunden for forskellene. Inddrag din viden om autenticitetsmarkører og etik.

Hvis I har lyst til at arbejde videre:

Gå i grupper: Brainstorm, film og upload selv en video til YouTube-kanalen, hvor I sikrer jer at alle etiske og juridiske forbehold er overholdt. Se uploads, og giv konstruktiv feedback.

Time 16: *Skam*

Julie Andem *Skam* (2015-17)

Lektie: Se 1-2 afsnit af NRK's tv-serie *Skam* via seriens hjemmeside: <http://skam.p3.no/om/>

(tidligere har man skullet omgå nationale VPN-restriktioner for at kunne tilgå sitet, men pt. er 4. sæson af *Skam* frit tilgængeligt)

I timen: Udvælg 1-2 scener fra et vilkårligt afsnit. Lav en næranalyse ift. brugen af filmiske virkemidler, hvor i bruger jeres viden om autenticitetsmarkører i forbindelse med fakta og fiktion.

Diskuter endvidere:

- Hvad kendetegner seriens platform på NRKs hjemmeside?
- Hvem er målgruppen, og hvordan kan det ses?
- Hvad betyder distributionsplatformen ift. seriens form og stil?
- Hvilke autenticitetsmarkører gør serien brug af? Og hvad er effekten?
- Hvordan har serien gjort brug af de sociale medier ift. at inddrage sine brugere?

Time 17: Klassen

Dan Loffredo *Klassen* - DR Ultra / DR TV (2016-)

Perspektiver: Se et enkelt afsnit af *Klassen*-serien (DR TV): <https://www.dr.dk/ultra/klassen>

- Sammenlign de tre serier med særligt henblik på målgruppen, og vurder forskelle og ligheder. Inddrager gerne vurderinger af hjemmesidernes platform og design.
- Overvej og diskuter, hvordan distributionsforhold og forsøg på brugerinddragelse spiller ind og aktivt bruges i serierne.

Vurder afslutningsvist, hvorfor *Skam* har fået så stor succes, og hvorfor *Fastland* og *Klassen* ikke har.

Time 18-20: Team Hurricane

Annika Berg *Team Hurricane* (2017) - 96 minutter

I en visuel eksplosion af blinkende stroboskoplys, glitter-gifs, og smartphone-optagelser, springer 'Team Hurricane' uforskrækket frem og tilbage mellem fiktion og ren, rå dokumentarisme. Som seere bliver vi revet med ind i pigernes univers, som de selv har skabt i tæt samarbejde med filmens instruktør, Annika Berg. "Don't be so hard on yourself, bitch" er filmens mantra, mens vi følger pigernes opgør med barndommen gennem alt fra bamse-afbrænding til trashing af sodavandsfester. 'Team Hurricane' er en film om at være ung og anderledes, der er pakket ind i en eksplosiv cocktail af farver og effekter. (Fra CPH:DOX)

Trailer: <https://vimeo.com/229829151>

Time 18-19:

Stream filmen for et symbolsk beløb på 20 kr.: <https://teamhurricane.contentbase.dk>

Efter screening. Lad klassen arbejde med følgende arbejdsspørgsmål

Form og indhold:

- Filmens radikale visuelle stil skifter ofte æstetik indenfor samme scene. Find passager, og diskuter virkningen.
- Hvordan iscenesætter filmen pigerne som selvstændige individer og som del af en gruppe (gruppedynamik). Er der forskel på iscenesættelsen?
- Hvordan supplerer eller understøtter filmens farverige stilistiske "tegneserieæstetik" de indholdsmæssige tematikker?

Målgruppe og distributionsplatform:

- Læs interview med instruktøren Annika Berg her: <http://soundvenue.com/film/2017/09/fra-annika-berg-og-team-hurricane-til-alle-er-der-er-for-besvaerlige-for-larmende-for-smilende-271717>
- Med udgangspunkt i interviewets pointer og synspunkter: italesæt filmens målgruppe og distributionsplatform, og diskuter hvordan det kommer til udtryk i filmens form og stil.

Fakta og fiktion:

- Filmen iscenesætter både pigerne styrker og svagheder gennem non-diegetiske billeder og lyd. Find eksempler på hvordan, og diskuter hvilken effekt det har det.
- Filmen er en fiktionsfilm, men fremstår både indholdsmæssigt og stilistisk som en dokumentarfilm. Hvilke autenticitetsmarkører gør filmen brug af?
- Hvad opnår filmen ved at blande fakta og fiktion?
- Diskuter hvordan I opfatter slutteksten: "A True Story"

Hvis eleverne ikke bliver færdige med arbejdsopgøvelserne er det lektie til næste gang.

Time 20:

I timen: Gennemgå arbejdsopgøvelser på klassen.

FORSLAG TIL VIDERE ARBEJDE MED FAKTA OG FIKTION

Joshua Oppenheimer

Joshua Oppenheimers dokumentarfilm *The Act of Killing* (2012) og *The Look of Silence* (2014) omhandler folkemordene i Indonesien. I begge opsøger instruktøren/dokumentaristen gerningsmændene samt deres ofre og pårørende. Her får Joshua Oppenheimer blandt andet fremtrædende officerer til at genopføre deres makabre drab. Dokumentarfilmene er derfor helt nærliggende at beskæftige sig med ift. fakta, fiktion og blandingsformer.

Se dokumentarerne på:

<http://filmcentralen.dk/gymnasiet/film/act-killing>

<http://filmcentralen.dk/gymnasiet/film/look-silence>

Der er udarbejdet meget udførlige undervisningsmaterialer, som findes på:

The Act of Killing (2012)

<http://theactofkilling.dk>

The Look of Silence (2014)

<http://thelookofsilence.dk>

<http://filmcentralen.dk/gymnasiet/undervisning/look-silence>

Arbejd med Joshua Oppenheimer som auteur, eller gennemgå udelukkende *The Act of Killing*, og brug *Look of Silence* som eksamensspørgsmål.